

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrlet 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Pritožbe o rekvizicijah kmetijskih pridelkov.

Govor dr. Korošca v avstrijskem državnem zboru, dne 21. novembra.

Samoposebi je umevno, da zastopniki kronovin govore o razmerah v svojih deželah. Toda od ministra za prehrano bi bili pričakovali, da bi nam bil pojasnil tudi razmere v državi, da bi nam bil podal jasno sliko o obupnih razmerah, v katerih sedaj živimo. Iz njegovih ust nismo slišali, da stojimo pred nesrečo, da bo že v bližnjih mesecih glad trkal na naše duri. In vendar bi bilo mogoče mnogim pritožbam odpomoči, ko bi bil povedal, kakšna je naša letošnja žetev.

Uvoz iz Rumunije končan. — Proč s praznimi besedami!

Toda gospod minister za prehrano nam je povedal, da je uvoz iz Rumunije že končan. To je tudi res. Dne 16. novembra je zadnja ladja odpeljala iz Rumunije v Avstrijo del žetve.

In vsled tega bi bili od ministra za prehrano pričakovali, da nam ne bo postregel s praznimi besedami in da ne bo vedno govoril: »Vsekakor bom potrebno ukrenil, ampak bilo bi boljše, da bi nam bil povedal, kako se potrebno ukrenil, da nas obvaruje pred lakoto ter da ljudstvu ne postavlja na mizo besedičenj, ampak jasno in odločno pove: Položaj je resen, in sedaj je treba, da skupno iščemo drugih sredstev, da obvarujemo prebivalstvo pred najhujšim.

Oblasti naj dostojno postopajo z ljudstvom.

Vsled tega moram tudi izjaviti, dokler bomo vedeli, da nam je treba za soljudi žrtvovati, kar smo pridelali, da bomo to tudi storili. In če danes nastopamo tukaj kot govorniki, storimo to vsled tega, ker moramo zahtevati, da velja enaka pravica pri rekvizicijah, ker moramo zahtevati, da se morajo oblasti ravnati po predpisih, in ker da-

lje zahtevamo, da pri rekvizicijah oblasti postopajo z ljudstvom dostojno. (Zivahno odobravanje in ploskanje).

Grof Clary je zahteval vojaške rekvizicije.

Rekel sem, da zahtevamo enako postopanje. Letos so bile določene vojaške rekvizicije na Češkem, Moravskem, v Sleziji, Galiciji in Gornji Avstriji. Štajerska je bila prvotno izvzeta, in tu je prišel namestnik grof Clary in je prosil — res skrben namestnik — naj se tudi na Štajerskem vrše vojaške rekvizicije. Ker so bile druge dežele tudi v to obsojene, se ne bomo branili tega, ampak vprašam, zakaj se vrše vojaške rekvizicije le v nekaterih deželah in ne povsod. Ministrstva pri svojih pomankljivih statistikah ne morejo vedeti natančnih podatkov. Ministrstvo za prehrano še ni prišlo tako daleč, da bi bilo v teku dveh let, odkar obstoji, zamoglo napraviti seznam (statistiko) pridelkov in porabe. Se vedno tavamo v temi in gospod minister za prehrano izjavlja, »da bo vsekakor vsem željam ustregel.« Toda preje bo vojske konec in prej nas bo lakota vzela, predno bo on s svojimi poizvedovanji gotov. (Odobrovanje: »Res je!«)

Napake pri rekviziciji krompirja.

Najhujše pritožbe so z juga radi rekvizicije krompirja. Tu vidimo napake, ki jih je napravilo ministrstvo za prehrano, ali kaj je to ministrstvo opustilo. Ker ni statistike, zato so se tudi rekvizicije vršile na najnevarnejše načine. Vojaški rekvizitorji pridejo v vas z listkom in pravijo: Toliko in toliko hektarjev krompirja si nasadi, pridelati si ga moraš toliko in toliko meterskih stotov, vsled tega nam daš toliko in toliko. Če ti kaj ostane za tvojo družino, delavce, živino, seme, to nas rekvizitorje nič ne briga. G. ekselencia je dejal: »Včeraj je bilo pri meni odposlanstvo iz Štajerske.« Da bilo je, kajti z gospodom ministrom je treba osebno govoriti, če hočemo, da kaj zaleže. Vlagali smo že interpelacije. A teh

LISTEK.

Vojni spomini.

(Zanuš Golen.)

(Dalje.)

Pri tem spoznanju me je streslo po vsem živu, da mi je skoro iz roke padel samokres. Zavest smrti in sicer strašno mučne z golim nožem, mi je hotela zatemniti razum in razsodnost.

Bližali so se nam korakoma. Čuti je bilo le medsebojno rahlo cigljanje stremen, puhtela sta nam pod nos znoj in sapa že upehanih azijskih konj. Njih poveljnik je pobilskaval z očmi na desno in levo kakor bi si premišljal, od katere strani bi naj udaril po nas.

V teh odločilnih trenutkih, ko mi je viselo življenje na lasu, sem stisnil z zadnjimi od strahu preostalimi močmi samokres z desnico, oko se mi je zasadilo prisiljeno mirno v sprednjega nasprotnika. Še nekaj utripov v smrtni grozi razburkanega srca — — — čerkezki vodja je zavrnil po nosno glavo, dregnil z nogami konja v bok in poglaval v trap naprej po kolovozu Njemu so sledili drugi, ne meneč se za od nas tako piclo zasedeno zidovje.

To je bil pač oddih iz smrtno preplašenih prs, ki se je dvignil v znak hvalečnosti za rešitev iz

naših src. Po nas bi bilo, da se je le eden ganil, zahrznil ali zacepetal le en konj. Niso nas zapazili, ker je bila pretemna noč in obzidje visoko.

Ne daleč od nas pod klancem so taborili artilerijski konji z municijskimi vozovi. Ker so bili na prostem, so jih zagledali ter potolkli živali in ljudi vse do zadnjega. Od Čerkezov je padel samo eden in sicer njih vodja, kateremu je zasadil naš kanonir dolgi bajonet skozi prsa.

Kako se je pač posrečilo tem divjim Aziatom prebiti našo bojno črto ter se priplaziti tako daleč nazaj? V postojankah ob Dnjestrju pri Balaurutowki so tičali naši huzarji. Te lenobe so po noči lepo spali, mesto da bi bedeli in stražili. Čerkezi so preplavali Dnjestr na konjih in pokabljali — speče huzarje.

Ko so pa bili enkrat preko prve črte, so zadeli na naši dve rezervni kompaniji. Te so bile seveda vse dmedene, se le po hrupu vzbujene iz spanja. S temi so imeli tudi malo opravila, ker so jih pobili vse do 80 mož, ki so se rešili smrti z dobro uglajenimi podplati. Na to so se iztikali za trenom; obnesel se jim je nadaljni pohod pri artileriji. Ko so pa opravili svojo krvavo nalogo, so se umsknili nazaj k svojcem preko Dnjestra.

Druga jutra sva s poročnikom še vsa trda od ponočnega strahu pogruntala, da sva vendar le na ruskih tleh v Balaurutowki. Pripeljani živež sva

porazdelila kmalu, ker se je zbralo okrog vozov od dveh močnih kompanij le še 80 mož z jedno strojno puško.

Takoj v jutro so dospele nove čete, da so zamašile vrzel bojne črte; mi smo pa obrnili hrbet za nas usodepolni ruski zemlji. Odslej me pa ni več srbela radovednost: Kako se pravzaprav počuti človek-vojak na ruskih tleh.

Iz postojank za vasjo Okna ob Dnjestrju se je pomaknil naš polk na levo ob reki v vas Brodok. Brodok je prikupljivo snažno selo in ima na drugi strani Dnjestra galiskega soseda, malo selo Sinkow.

V okolici Brodoka po poljih je nagromadilo naše višje poveljstvo mnogo težke in lahke artilerije. Ta je bruhnila nekega popoldne silovit ogenj preko reke na vas Sinkow in na ruske postojanke za selom. Obstrelejevanje je trpelo le nekaj ur, sovražnik je zapustil strelske zakope in se začel umikati.

Naš polk so naložili zopet na pontone in ga prepeljali na drugo stran v selo Sinkow. Rusa že ni bilo nobenega več v vasi in prebivalstvo nas je sprejelo ljubezljivo postrežljivo.

Druga jutra se je začelo naše prodiranje v smeri proti vasi Szuparka in na levo v gozd s selom Wygoda. Ves pohod nam še ni ugrabil preveč žrtev; vendar zapovedane črte le nismo mogli do-

on ne bere. Ljudstvo mora v teh časih, ko je doma potreba vsake moči, ko imajo ljudje toliko dela na polju, hoditi na Dunaj, da se gospod minister zbudi iz spanja, in mu dokaže, tam in tam se nam tako godi. Mi, ki tu zastopamo ljudstvo, smo vložili interpelacije, ampak interpelacij ekselencia ne berejo.

Rekvizicija sena brez glave.

Kako brez glave je ministristvo za prehrano postopalo s senom in slamo — in minister je za to odgovoren — naj dokažem s kratko opazko. Pri prvi rekviziciji je bilo predpisano, naj se letos vzame polovica lanske leto rekviriranega blaga. Je-li to ključ, je-li to kako načelo, je-li sploh kaj pameti v takih odredbah, posebno letos, ko je suša, in ko kmetje niso pridelali niti polovice lanske letine. Toda seveda gospodje, ki niso nikdar videli sena in slame, ki se sploh na kmetijstvo nič ne razumejo, ki pa imajo opravljati ravno najvažnejše vladno uradniško opravilo v času vojske, ti gospodje izdajajo tako strašno pametne odredbe, da slednjič iz tega nič pametnega ne pride.

Živinoreja nazadnje.

Vsled tega postopanja s krmili je živinoreja na Štajerskem grozno nazadovala. Leta 1910 smo imeli 836.000 svinj, letos le 650.000. Krave so nazadovale od 293.000 na 270.000 glav. Veli od 152.000 na 120.000, konji od 62.000 na 42.000 glav. Posebno manjka konj in svinj, ker ravno to dvoje najbolj redi slovensko-štajerski kmet.

Obleke in obuvala ni.

V svojih interpelacijah smo opozarjali na pomanjkanje blaga za obleke. Kar se tiče našega prebivalstva, toži, da so vzeli vso volno. V naših gorah je doma lepa ovčjereja. Bile bi razumljivo pustiti pridelovalcu toliko volne, kolikor je za se potrebuje. To seveda pa ne ugaja bogati družbi (centrali), ki ima v Avstriji na skrbi volno, in minister, ki je usuznjen centralam, ki ne stori ničesar proti njim v klub opominom, tudi te stvari ne urediti. Pridelovalci imajo pravico, zahtevati, da dobijo to, kar za svojo rabo potrebujejo in zato zahtevamo, da se našim ovčjerejem pusti potrebna množina ovčje volne. Naši hribovci si iz ovčje volne sami delajo obleke. Menim, da bi vsled tega dandanes mnoge blaga po trgovinah ostalo na razpolago za druge sloje prebivalstva.

Pri dobavi usnja je naše kmetsko prebivalstvo izpostavljeno šikanam. Prešiče pri nas devljejo iz kože, kožo pa dajejo strojarju. Mislim, da bi morali to podpirati. Pri nas pa se to vrši nasprotno.

Graf Clary samo obljubljuje, stori pa nič.

Na vse te zadeve, krivice in težave, ki jih mora prenašati spodnještajersko slovensko prebivalstvo, smo opozarjali svojega namestnika grafa Clary-ja v neštevilnih pismih, ustnih poročilih in tudi tu v interpelacijah. Toda tudi on »izjavlja, da bo vsekakor vse storil, da odpomore.« To nam pripoveduje vedno, položi listek na stran in pri »vsekakor« ostane. Tako ostanejo iste nerednosti in nerednosti, in vsled tega smo tudi zadnjič proti temu postopanju našega namestnika pri posvetovanju štajerskih poslancev odšli iz dvorane. Ne zahtevamo le, da se z vsemi enako postopa, zahtevamo marveč tudi, da se predpisi vestno izvršujejo. Zahtevamo pa tudi, da se s prebivalstvom pri rekvizicijah ne postopa surovo, marveč dostojno. (Odobranje.)

Kako se postopa.

Le nekaj slučajev:

V brežiškem okraju imamo žitnega komisarja

seči, ker so se nam postavili Rusi z mogočno premočjo po robu.

Moštvo se je zakopalo in nikdo nas ni več silil, da bi rili še dalje. V teh postojankah smo se mudili nad dobre tri tedne. Bil je vedno en bataljon v jarkih, drugi pa v vasi Sinkow, kjer je bil tudi polkovni štab.

V tem selu smo praznovali 18. avgust vojne leta 1915 s sv. mašo in polkovno godbo. Na prostem maševati se mi je dozdevalo preveč drzno; radi tega sem poiskal grško-katoliškega župnika, da bi mi dal na razpolago svojo prostorno cerkev.

(Konec prihodnjic.)

Janischer-ja, ki je rekel ženi Dimič iz Mosteca: »Če ne morete otrok prerediti, pa jih podavite.« (ogorčenje) To vé g. namestnik. Sedaj vé to tudi g. minister. Ampak surovosti se bodo vltub temu nadaljevale. (Dr. Benkovič: Mož je bil odlikovan) Da, mož je dobil civilni križec 3. razreda za vojne zasluge!

Se en vzgled:

V Mariboru morajo kmetje od daleč voziti žito v Scherbaumov mlin. Žito prevzemlje neki G. Zgodilo pa se je, da je kmet ob 11. dopoldne pripeljal žito in gospoda G. ni bilo tam. Popoldne ob 1/2 bi bil moral priti, pa se je malo zamudil. No, in potem je bilo zopet prepozno in G. ni imel časa prevzeti žita, in zato morajo kmetje cele ure daleč voziti žito tje.

Pri naših glavarstvih so nastavljeni le tujci, ki postopajo z našim ljudstvom surovo in brezobzirno, česar ne moremo več dalje prenašati. Kličemo tukaj po pomoči, pa nam je ne daste.

Dalmaciji proti lakota. — Za begunce.

Dalmatinski tovariši so me se prosili, naj opozorim Njegovo ekselenco, da je za Dalmacijo sedaj pripravljenega nekaj živeža na Reki; tam pa manjka ljudi in premoga za parnike, vsled česar blaga ni mogoče prepeljati in Dalmacijo čaka v bližnjih dneh lakota.

V imenu svojih goriških tovarišev naj opozarjam gospoda ministra in ga prosim, naj poskrbi za dostojno prebrano onim beguncem, ki se bodo sedaj vrnili domov.

Kako je v Bosni.

Prehajam na predmet, ki se ne tiče Štajerske in ne naših ožjih dežel. Dobivamo pisma in brzojave iz Bosne, kjer je prehrana še mnogo slabša kakor v Avstriji, in sicer zato, ker tudi tam stoji na čelu vojaški gospod, ki se na gospodarstvo nič ne razume (medklici). V Bosni celo leto traja lakota, letos 7 mesecev ni bilo kaplje dežja, nimajo ne sočivja, ne krempirja; prva žetev je bila silno slaba in tako stojita Bosna in Hercegovina že sedaj v lakoti. G. Sarkotič je bil sicer tukaj in je opozarjal na to. Nima pa dovolj odločnosti, da bi ukrenil potrebne korake za hitro pomoč. Bojimo se, da se bo Bosni tako godilo, kakor lani v novopazarskem Sandžaku. Tam je lani — tudi tam stoje generali na čelu prehrane — 1600 ljudi umrlo za lakoto (ogorčenje: čujte, čujte!). Sicer ne moremo natančno vedeti, pač pa žalibog moramo sklepati, da letos v Bosni ne bo umrlo le 1600 ljudi za lakoto, ampak jih bo umiralo na tisoče in tisoče, če deželi ne pride kmalu pomoč. In s tem končam. (Živahno odobravanje. Govorniku čestitajo.)

Zarja miru.

Na jugu se nadaljuje krvava vojska, od vzhoda pa je zasvetila zarja miru. V Rusiji sedaj vladajoča radikalno-socialistična stranka »bolševikov« odločno dela za premirje in za takojšnji pričetek mirovnih pogajanj. Vrhovnemu poveljniku ruskih armad generalu Duhoninu je sedanja vlada dala povelje, da se naj takoj obrne na vojskovodje sovražnih (avstrijskih, nemških, bolgarskih in turških) armad s predlogom, da se takoj ustavi bojevanje v svrhu pričetka mirovnega posvetovanja. Generalu Duhoninu se je naročilo, da naj vlado stalno obvešča o poteku pogajanj z zastopniki sovražnih armad. Premirje sme skleniti le tedaj, če dobi za to dovoljenje od vlade, ki si je nadela ime »svet ljudskih komisarjev.« Brzojavke iz Kodanja, ki so glede resničnosti na zelo slabem glasu, pravijo, da general Duhonin ni maral predlagati premirja sovražnim armadam in da so ga zaprli. Nato je baje vlada posameznim vojnim skupinam naročila, naj same začnejo s pogajanjmi za premirje. Poroča se tudi, da je ruska vlada poslala obvestilo o svojem sklepu glede premirja in o pričetku mirovnih pogajanj že tudi vsem vojskujočim se in nepristranskim državam. Potemtakem je že tudi naša vlada dobila uradno ponudbo ruske vlade. Neka brzojavka iz Dunaja pravi, da bo berlinski poročevalni urad v kratkem celo zadevo uradno pojasnil. Dozdeva se, da avstrijska in nemška vlada ruske ponudbe glede premirja ne smatrata kot končnoveljavne, ker se je bati, da se sedanja ruska vlada ne bo mogla obdržati na površju. Prihajajo namreč vesti, da se bivši načelnik prejšnje vlade Kerenski in kozaški general Kaledin pripravljata, da z vojaško silo strmoglavit Lenina in njegovo vlado. Predlog za premirje je zelo neljubo dirnil četverpogajanje, ki je s tem, če bi Rusija uskočila iz zveze naših sovražnikov, silno prizadet. Zavezniške armade, ki stojijo sedaj od Severnaga do Cr-

nega morja, bi bile naenkrat proste in bi se lahko uporabile za druge fronte.

Na vzhodu je torej zasijala zarja miru. Na ustnih vseh vsled vojske krvavečih narodov sedaj trepeče vprašanje, kako dolgo bo sijala in ali bodo kmalu pripeljala za seboj zlato solnce miru. Dvojna meglica nam že zdaj zatira to zarjo. Prva meglica je vprašanje, ali bolševiki, ki so zagospodarili v Petrogradu, v Moskvi in v drugih mestih, res zastopajo vso Rusijo, ali pa se bodo morali kmalu umakniti drugim močtem. Ni namreč verjetno, da bi bil socializem na Ruskem popolnoma ubil narodno idejo. Kar to meglico vedno bolj povečuje, je velikanski pritisk Anglije, Amerike in Japonske na Rusijo, kateri pretijo z različnimi grožnjami. Druga meglica pa je vprašanje, ali bo Nemčija in njena zaveznica sprejela mirovne načrte sedanje ruske vlade. Bolševiki namreč zahtevajo demokratični mir, ki je utemeljen na neodvisnosti vseh narodov in na pravici, da si sme vsak narod sam določiti svoj razvoj in ki ne pozna ne zemeljskih pridobitev ne odškodnin. Ali bodo vsenemški krogi, ki tako željno hrepenijo po tistih ruskih krajih, ki jih je Rusija med vojsko izgubil, se odpovedali pohlepu po tuji zemlji in po odškodninah? Ali bodo nemško-nacionalni krogi, ki ti tako radi gospodovali drugim narodom ter jih ponemčevali, sprejeli načelo o neodvisnosti vseh narodov in o pravici, da si na vsak narod sam določi svoj razvoj in svojo bodočnost? In vendar pozdravljamo zarjo miru, če jo še tudi zdaj zatirajo megle.

Kmet naj sam razpolaga s svojimi pridelki.

(Dopis iz kmetijskih vrst.)

Hvala ti, »Slovenski Gospodar«, da tako krepko zagovarjaš slovenskega kmeta! Dohiteli so nas zopet hudi časi. Rekvizira se vse križem. Čim več je kmet pridelal, tem več se mu odvzame. Pusti pa se mu daleč premalo. Ni čuda, če izgubi kmet na ta način veselje do dela.

Kmetu, ki je marljiv in dosti pridelal, se vzame toliko, onemu pa, ki ima ravno toliko dobrega polja, a zaradi svoje malomarnosti manj pridelal, se vzame manj, pusti se pa obema enaka množina žita za prehrano. Ali ni to krivica: Ali ne zasluži oni, ki bolj skrbi za splošno ljudsko prehrano, kaj boljšega, kakor oni, ki skrbi večjidel le za sebe in za svojo družino? Gospodje, ki odreja stroge rekvizicije, se za to ne brigajo. Oni vedo, da je ravno to vzrok, da kmetsko ljudstvo izgublja veselje do dela.

Vsak kmet, vsak državljani je dolžan podpirati državo v tem resnem času, skrbeti za prehrano vojakov na fronti, ki preklivajo kri za blagor vseh, in temu se tudi noben pošten človek ne ustavlja. Edino, kar vsakemu mrzi, so krivične zahteve. Zakaj bi morali eni dati vse, drugi pa nič, če ravno bi lahko dali.

V tem oziru bi se naj marsikaj predrugačilo. Terjatve poljskih pridelkov bi se naj tako uredile, kakor zemljišni davek. Naj bi se za vsakega posestnika na podlagi njegovega zemljišča pravilno in pravično določilo, koliko žita, krompirja itd. more in mora prodati na leto državi, in če te zahteve izpolni, se mu naj pusti vse, kar je pridelal s svojo marljivostjo več, da lahko sam rabi ali pa proda komur hoče. Opustile bi se tudi naj mlinske karte.

Naj se mu da prostost, kar se tiče njegovih potreb. Če mu gospoda dela ne odvzame, še mu tudi živiti ni treba. Saj itak večina kmetskega ljudstva izhaja bolj pri slabi kakor dobri hrani, in ljudstvo ni bilo ne prej in ne zdaj tako razvajeno, kakor meščani. Čim več bo kmet pridelal, tem več bo ostalo njemu samemu in ta pogoj bo vzbudil v njem veselje do dela, tako da bo vsak košček zemlje rad skrbno obdelal.

Mislim, da bo večina kmetskega ljudstva le-ta predlog odobraval, ker bi se na ta način preprečile krivice, ki se godijo večkrat pri strogih rekvizicijah. In če ljudstvu to bolj ugaia, kakor rekvizicije in karte za mletje, naj bi se za prihodnost oni gospodje, ki sedijo pri zelenih mizah, uklonili tej naši volji.

Na vsak način pa bi se naj sestavila bolj skrbna statistika (seznam) o obdelani zemlji. Seveda bi se naj pri oddaji upoštevalo tudi v bodoče uime, sušo in druge vzroke slabe letine.

Postopanje štajerske namestnije.

Iz ptujskega okraja se nam piše:

Štajerska namestnija postopa v gospodarskih stvareh brez pravičnosti in brez glave, kolikor mogoče neroden in kmetijstvu ter zato tudi splošnosti škodljiv je skoro vsak njen korak, skoro vsaka njena odredba.

Zato vlada ne samo v slovenskih, ampak tudi v nemških krogih opravičeno razburjenje. Vsak dovoljub je vznemirjen, ker vidi, da če bo namestnija tako nespametno dalje gospodarila, potem bomo na Štajerskem kmalu dogospodarili. Odločujejo pri na-